

<https://doi.org/10.18778/0208-6034.18.09>

Leszek Kajzer

WSPOMNIENIE POŚMIERTNE
ANDRZEJ MIKOŁAJCZYK (1948–1991)

W dniu 16 stycznia 1991 r. zmarł nagle doc. dr hab. Andrzej Mikołajczyk, dyrektor Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi. Przez całe swoje dorosłe, niestety zbyt krótkie, życie związany był z Katedrą Archeologii Uniwersytetu Łódzkiego. Nie jest to jednak jedyna przyczyna, dla której wspomnienie o Nim winno znaleźć się w naszym czasopiśmie.

Andrzej Mikołajczyk ukończył studia archeologiczne na Wydziale Filozoficzno-Historycznym Uniwersytetu Łódzkiego w 1970 r. Był jednym z ostatnich, a zarazem jednym z dwóch najwybitniejszych uczniów Profesora Konrada Jażdżewskiego. W naszej Katedrze uzyskał w 1976 r. pierwszy stopień naukowy, broniąc przed Radą Wydziału Filozoficzno-Historycznego UŁ rozprawy doktorskiej pt. *Naczynia datowane skarbami monet XIV–XVIII w. na ziemiach polskich*, która w 1977 r. wydrukowana została przez Ossolineum jako tom 24 „Biblioteki Archeologicznej Polskiego Towarzystwa Archeologicznego i Numizmatycznego”. W roku 1979 po odejściu na emeryturę Profesora J. Jażdżewskiego z Jego woli został dyrektorem Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi i funkcję tę sprawował aż do śmierci. Choć decyzje personalne podejmowane przez Profesora niejednokrotnie były powodem dyskusji, ta okazała się najtrafniejsza. Muzeum kierowane przez A. Mikołajczyka nie tylko nawiązało do dobrych tradycji tej Instytucji, lecz także stało się jedną z najciekawszych i najwocniej funkcjonujących placówek archeologicznych lat osiemdziesiątych w Polsce. On sam zaś znajdował czas nie tylko na efektywne kierowanie Muzeum, na prowadzenie ożywionej działalności naukowej, a także na podejmowanie zajęć zleconych w naszej Katedrze, gdzie w ramach zajęć monograficznych wykładał studentom podstawowe problemy numizmatyki.

Po habilitacji (odbytej w Warszawie w 1981 r. przed Radą Naukową Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk) pozostała nie tylko książka *Obieg pieniężny w Polsce środkowej w wiekach od XVI do XVIII*, Łódź 1980, lecz i ugruntowana pozycja jej Autora jako pierwszego, który w Polsce zajął się naukowo numizmatyką czasów nowożytnych oraz problematyką obrotu monetarnego. Dwa te, bardzo szeroko rozumiane przez A. Mikołajczyka zagadnienia stały się głównym przedmiotem Jego zainteresowań badawczych.

Dorobek naukowy doc. dr. hab. A. Mikołajczyka zdumiewa ilością i różnorodnością. Był On autorem 10 książek, 11 przewodników po wystawach muzealnych i około 400 artykułów, z których znaczna liczba wydrukowana została w językach kongresowych lub poza granicami kraju (w ZSRR, Czechosłowacji, Wielkiej Brytanii, Hiszpanii, Portugalii, Włoszech, Niemczech, Norwegii, Danii, Szwecji, na Kubie i na Węgrzech). Może tu doszukiwać się należy przyczyn pewnego paradoksu – był lepiej znany i wyżej ceniony przez numizmatyków zachodnioeuropejskich niż przez polskich, lepiej znany w środowisku numizmatyków i historyków niż archeologów, wreszcie lepiej znany w Polsce niż w Łodzi, gdzie traktowano Go przede wszystkim jako dyrektora Muzeum.

Kierowanie Muzeum i intensywna działalność organizacyjno-badawcza nie wyczerpywały Jego aktywności. U schyłku lat osiemdziesiątych żywo zaangażował się w powinności społeczno-polityczne, a zajęcia w Radzie Miejskiej zabrały Mu resztki wolnego czasu. Jako osoba wybitna znakomicie radził sobie z wszystkimi trzema grupami obowiązków. Ogrom interesujących Go spraw, a zarazem zakres obciążeń wymusił życie aktywne, życie intensywne, a jak się teraz okazało szybko ponad miarę.

Dla współpracowników był przede wszystkim wymagającym Szefem, wymagającym jednak więcej od siebie niż od bliźnich, oraz znakomitym organizatorem muzealnictwa i życia naukowego, gotowym zawsze pomóc i doradzić. Dla przyjaciół uroczym kompanem i inteligentnym causevrem. Nie doczekał realizacji wniosku o profesurę, który złożono jeszcze w 1989 r. Nie doczekał realizacji szeregu swych projektów badawczych i organizacyjnych, pozostawiając równocześnie dorobek imponujący rozmiarami i bogactwem wątków, nieporównywalny z dorobkiem wielu profesorów udających się na zasłużoną emeryturę.

Łódzkie środowisko humanistyczne poniosło stratę trudną jeszcze do pełnej oceny. Umarł bowiem człowiek ciekawy i znakomity specjalista-numizmatyk, archeolog, historyk gospodarczy, muzealnik, organizator i animator życia naukowego, głęboko też zaangażowany w problematykę łódzkich środowisk kulturalnych i naukowych. Swoim odejściem pozostawił istotną lukę w nauce polskiej i europejskiej.

Leszek Kajzer

OBITUARY
ANDRZEJ MIKOŁAJCZYK (1948–1991)

Assistant Professor Andrzej Mikołajczyk, Director of the Archaeological and Ethnographic Museum in Łódź, died suddenly on 16th January, 1991. Throughout his adult, regretfully short life he was associated with the Department of Archaeology of Łódź University. However, this is not the only reason why his obituary appears in this journal.

Andrzej Mikołajczyk studied archaeology under Professor Konrad Jażdżewski, being one of his last and most brilliant students. He graduated from Łódź University in 1970 and took his Ph. D. degree at the Department of Archaeology of this University in 1976. His thesis, *Naczynia datowane skarbnami monet XIV–XVIII w. na ziemiach polskich (Vessels dated by coin hoards of the 14th–18th centuries in Polish territories)* was published in 1977. Following the retirement of Professor Jażdżewski in 1979, he was appointed (on Professor's suggestion) Director of the Archaeological and Ethnographic Museum in Łódź, a post he held until his untimely death. Professor's choice proved to be a wise one. Under Mikołajczyk's direction the museum not only continued good traditions but also became one of the leading archaeological centres of the eighties in Poland. Andrzej Mikołajczyk found time not only for effective direction of the museum and for research but also for lecturing on basic problems of numismatics at the Department of Archaeology.

In 1981 he qualified as assistant professor, his thesis being published in 1980 as *Obieg pieniężny w Polsce środkowej w wiekach od XVI do XVIII (Monetary circulation in Central Poland from the 16th to 18th century)*. This thesis has also established his position as the first numismatist in Poland to undertake studies of numismatics of modern times and of monetary circulation. These two problems became the main subjects of his research.

Andrzej Mikołajczyk's scholarly output is astonishing both on account of its volume and variety. He is the author of 10 books, 11 guides to museum exhibitions and of about 400 articles, a considerable part of which was published in congress languages or abroad (in the former Soviet Union, Great Britain, Spain, Portugal, Italy, Germany, Norway, Denmark, Sweden, Cuba and Hungary). Perhaps this is the reason for a certain paradox – he was better known and thought of more highly by west European numismatists than by the Polish ones, better known in the milieu of numismatists and historians than in that of archaeologists, and finally better known in Poland than in Łódź where he was primarily regarded as museum director.

The museum and various scholarly activities did not exhaust his tremendous energy. At the close of the eighties he was elected to the Łódź City Council. As an outstanding personality he dealt successfully with the three spheres of activity. Owing to his wide interest and manifold duties his life was active, intensive, and – as time has proved it – too arduous.

He was an exacting boss, demanding, however, more from himself than from his staff, a splendid organizer in the field of museology and scholarly life, always ready to help and to advise. For his friends he was good company and an intelligent *causeur*. He did not live long enough to attain full professorial rank or to see his various organizational and research projects brought to fruition. Yet his achievements are truly imposing, much more so than those of many a retired professor.

The Łódź milieu of humanities has suffered a great loss: there died a remarkable man, a distinguished numismatist, archaeologist, economic historian, museologist, and organizer of scholarly life, deeply involved in the problematics of the cultural and scientific milieu of Łódź. His death left a gap in Polish and European Learning.